

Demokracia

- Grécky pôvod - vláda ľudu
- Pojem demokracie a jej vznik
- Rôzne interpretácie
 - demokracia ako zlá forma štátu
 - priama účasť ľudu na rozhodovaní
 - politická metóda uskutočňovania moci

The background is a dark blue gradient with several overlapping, concentric circles of a lighter blue color. The circles are arranged in a way that they overlap each other, creating a complex, layered pattern.

Demokracia

Tézy prednášky

© Prof. JUDr. Ľubor Cibulka, CSc.

November 2005

Demokracia

- Klokočka - pojem demokracia vychádza z politickej kultúry, aké smernice svojho správania si spoločnosť osvojila
- Scruton - ťažkosti spôsobuje interpretácia pojmu „ľud“
- Sartori - 6 interpretácii pojmu ľud

Ľud

- Ľud vo význame každý.
 - V grécku nepatrili ženy, deti.
 - Dnes ešte vylučujeme mladistvých, mentálne postihnutých, tých ktorí nie sú občanmi a pod.
 - Nemôže zahrňovať každého.

Ľud

- Nakoľko má byť pojem ľud otvorený
- Ľud ako neurčená veľká časť
- Ľud ako veľké množstvo nemožno použiť, otázka procedurálnosti
 - Z akého celku

Ľud

- Ľud ako nižšia trieda
 - Aristoteles - v tomto čase patrili nemajetní, počtom prevyšovali bohatých
 - Podoba sa vývojom spoločnosti mení
 - V postindustriálnej spoločnosti už patrí k menšine v porovnaní so strednou triedou a bohatých

Ľud

- Ľud ako väčšia časť
 - Absolútna väčšina
 - Obmedzená väčšina

Právo väčšiny nie je absolútne

Vláda väčšiny obmedzená právami
menšiny

Demokratickou je zameniteľnosť,
správne obmedzená väčšina

Ľud

- Ľud ako nedeliteľná entita, ako organický celok
 - K demokracii nevedie, umožňuje ospravedlniť akýkoľvek politický systém
 - Individuum nemá hodnotu, v mene celku môže byť zničený každý
 - Všetci ako jeden - zdôvodnenie autokracie

Ľud

- Rozhoduje iba väčšina,
- Systém jednoduchej čistej väčšiny
- Väčší počet zastupuje zastupuje všetkých a právo v mene všetkých rozhodovať
- Nie je považované za správne, víťaz sa môže etablovať ako trvalý víťaz

Z histórie

- Aténsky štátnik Cleont
 - demokracia pochádza z ľudu, uskutočňovaná ľuďom, pre ľud - slávna definícia demokracia
 - výrok bol pripisovaný Lincolnovi

Z histórie

- Herodotos -
 - Jeden muž - moc v rukách celej populácie, druhý , nič nie je hlúpejšie ako násilie más
 - Prvý krát protiklad demokracia a vláda nemajetných

Z histórie

- Solónove zákony -
 - Všeobecná amnestia
 - Zrušil dlhy bez náhrady
 - Remeselníci plné práva
 - Rozmery pozemkového vlastníctva
 - Vykúpil občanov predaných za dlhy do otroctva
 - **Právo odvolať sa voči rozhodnutiu úradu na súd**
 - Zriadil súd, žrebovaním porotcovia

Z histórie

- **Princíp timokracie - odstupňovanie práv podľa majetku**
- Určil pôsobnosť ľudového snemu - občania Atén, rozhodovať o všetkých veciach a voliť všetkých úradníkov

Z histórie

- **Kleisthén /507-508 p.N.L/**
- Odstránil politickú nerovnosť vyplývajúcu z miery majetku
- Každý aténsky občan mal právo voliť a byť volený
- Rovnosť pred zákonom

Z histórie

- Hlavné znaky aténskej demokracie:
 - Politická rovnosť - každý dospelý narodený v aténoch, 20 rokov právo účasti na správe vecí verejných.
 - Priama účasť - ľudový snem.
 - Výber kandidátov - los, pravidelné striedanie.
 - Krátke funkčné obdobie.
 - Sloboda.
 - Dodržiavanie zákonov - slobodný Grék počúva len zákon, len zákon je jeho pánom.

Z histórie

- Nebezpečenstvo - sloboda aténskych občanov sa dala zneužiť

Z histórie

- Perikles.

Naše zriadenie sa volá demokracia, lebo nie je vecou nevel'kého počtu, ale väčšiny. Pred zákonom sme si všetci rovní, ak ide o osobné záujmy. Ani chudoba ani skromný pôvod nebránia nikomu dosiahnuť hodnosť, ak je schopný vykonať dačo pre obec. ..Takisto sme asi jediní, ktorí o verejných veciach spoločne rozhodujeme, alebo aspoň rokujeme.

Z histórie

- Rozumné spojenie záujmov jednotlivca so záujmami spoločnosti.

Z histórie

- Ídeové východiská modernej demokracie - prirodzenoprávne koncepcie 17. A 18. storočia
 - Rousseau, Hobbes, Lock, Montesquie
 - Myšlienky slobody a rovnosti ako generálna klauzula
 - Rovnaké právo všetkých ľudí byť občanmi a spolutvorcami spoločného štátu
 - Deľba moci - nástroj proti zneužitiu moci

Z histórie

Kulašík.

- Demokracia ako forma štátu, ako vláda systému, ktorý sústavne zaručuje občianske práva jednotlivcov, vyrovnanosť záujmov a politických činností sociálnych skupín, ktorý pomocou politických strán prevádza tvorbu vôle občanov do štátnej moci.

Modely demokracie

- Priama demokracia
- Reprezentatívna demokracia
- Kombinácia modelov - najčastejšie

Reprezentatívna demokracia

- Podstata reprezentácie
- Rozhodovanie cestou legitimovanými orgánmi na základe volieb – SL
- Mandát reprezentantov

Znaky reprezentatívnej demokracie

- SE
- Slobodné voľby
- Princíp rovnosti
- Princíp väčšiny
- Ochrana menšiny
- Záruky základných práv

Nepriama demokracia

- Ľud rozhoduje voľbami o tom, kto bude riadiť spoločnosť, kto bude zákonodarcom
- Orgánom ľud deleguje časť svojej právomoci
- Parlament na základe autonómie ľudu plní úlohy

Nepriama demokracia

- Podlieha kontrole, funkčné obdobie časovo obmedzené, politická legitimita voľbami
- Del'ba moci
- Imperatívny mandát – zákaz imperatívneho mandátu (všeobecný mandát-Montesquie)

Priama demokracia

- Ľud sám rozhoduje o závažných otázkach
(Rousseau - identita vládnucich a ovládaných)
- Dvojaké postavenie jednotlivca
 - Súčasť suveréna – rozhoduje
 - Sám podlieha rozhodnutiam

Priama demokracia

- Nositeľom moci je ľud, ktorý ju neodovzdáva ďalším orgánom
- Reprezentantom celku je všeobecné zhromaždenie, podľa Rousseau priame verejné rozhodovanie ľudu
- Politické sprostredkovanie absentuje, voľba ľudu nemá byť zastupovaná
- Všeobecná voľba ľudu ma absolútnu moc
- Jednotlivec súčasť celku
- Zákonodarný zbor – poslanci nie sú zástupcovia ľudu, iba jeho zmocnenci
- Model sformulovaný v ústave 1. franc. Republiky, tá sa nerealizovala

Priama demokracia

- Problém kompetentnosti
- Motivácia účasti na hlasovaní
- Inštitucionálna zodpovednosť

Formy priamej demokracie

- Referendum
 - Celoštátne – miestne
 - Obligatórne – fakultatívne
 - Ante legem – post legem (ratifikačné)
 - Právne záväzné – konzultatívne
 - odvolávacie (Recall)

Formy priamej demokracie

- Plebiscit
 - Zmena územia
 - Resp. poradná forma
- Ľudová iniciatíva

Formy priamej demokracie

- Petície
- Samospráva